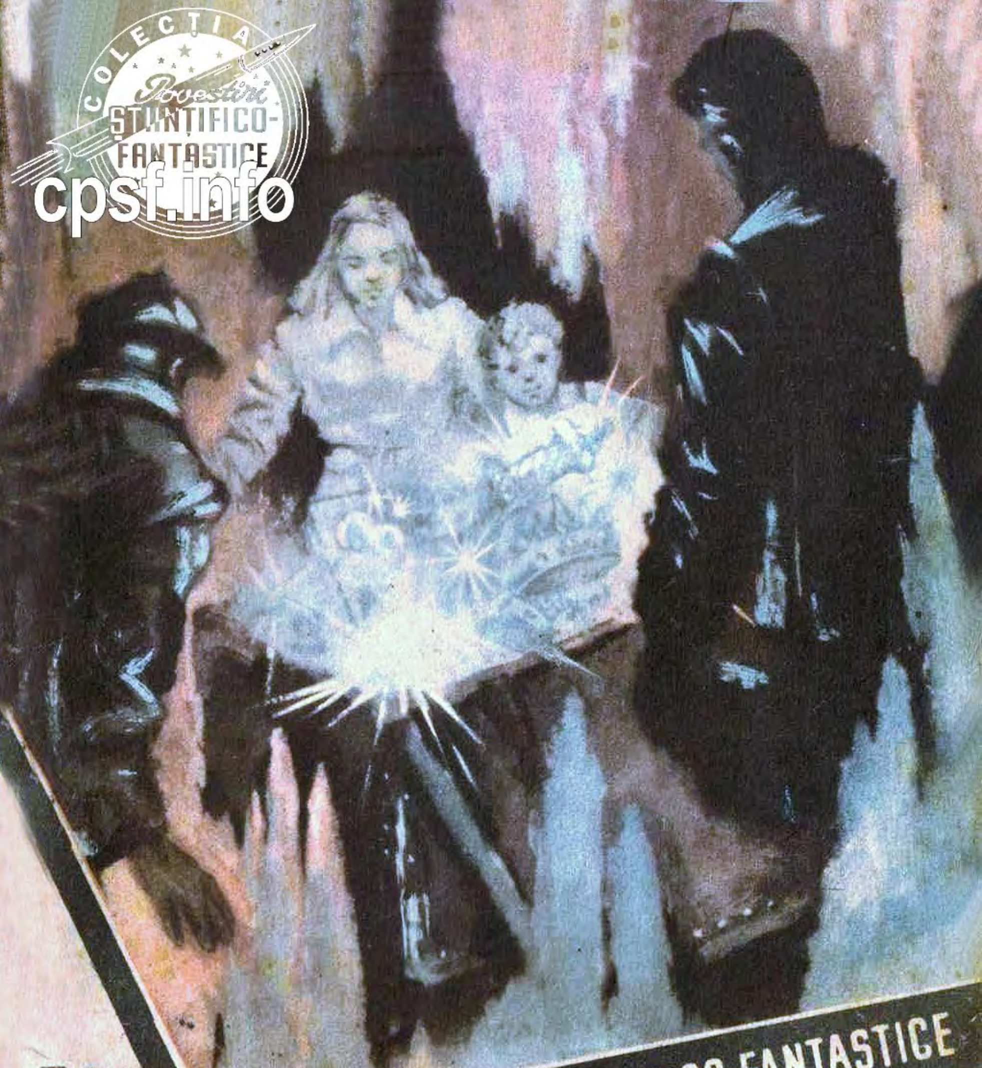

81

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

H. MATEI

PEȘTERA NOVACULUI

★★

EDITATĂ DE REVISTA
ȘTIINȚĂ ȘI TEHNICĂ

HORIA MATEI

„Peştera Novacului"

* *

Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice"

81

REZUMATUL CAPITOLELOR PRECEDENTE

Profesorul Iosif Anton își petrece vacanța de vară la Rucăr, în casa lui moș Petrache Negară. Savantul l-a chemat la el pe Paul Coman, studentul său preferat, actualmente el însuși profesor de istorie, pentru a-l ajuta la întocmirea lucrării sale de aspirantură, care are drept temă viața și domnia lui Petru Cercel.

Cu acest prilej, savantul îi expune trei descoperiri ale sale, și anume: fragmentul unei țevi de tun fabricat la Tîrgoviște spre sfîrșitul veacului al XVI-lea și găsit după cutremurul din 1802; o monedă de aur bătută de Henric al III-lea, regele Franței, în jurul anului 1580 și găsită în 1916, după un bombardament de artilerie din timpul primului război mondial; de asemenea, o scrisoare redactată la Veneția, datată din 1589, în care este vorba de un voevod valah pribeag care, fugind peste Carpați, la Brașov, a ascuns o comoară într-o peșteră din munți.

Atît fragmentul de tun, cît și moneda bătută de Henric al III-lea au fost găsite la poalele stîncii numită Cerdacul Stanciului, unde se află și grota cunoscută sub numele de Peștera Novacului.

Paul Coman pornește să cerceteze peștera. Prima parte a drumului o face cu un mic grup de excursioniști, care se îndreaptă spre Piatra Craiului, grup compus din studenta Ileana Velescu, fratele ei mai mic Costel și geologul Mihai Munteanu. Profesorul Coman le vorbește despre viața interesantă a voevodului Petru Cercel, dar — credincios promisiunii făcute savantului — nu pomenește nimic despre Peștera Novacului.

La Cerdacul Stanciului, aproape de locul unde profesorul urma să se despartă de excursioniști, cerul se întunecă de nori negri, vestitori de furtună. Ca unul ce studiase în amănunt locurile, Paul Coman își dă seama că nu se pot adăposti decît la o stînă ce se afla în apropiere, sau în grotă. Pe drum sînt prinși de o ploaie puternică și de abia au vreme să se refugieze în peșteră.

(Continuare din numărul trecut)

— Ar mai fi o soluție, interveni profesorul Coman ezitînd. După cum v-am spus, de-aici, de la Cerdacul Stanciului, aveam de gînd să mă despart de dumneavoastră. De-aici, aproape, pornește o potecă de pădure îngustă și șerpuită, cunoscută sub numele ei vechi de Drumul Grănicerilor. Nu e marcată pentru turiști, o folosesc numai pădurarii și ciobanii. Dacă nu m-am înșelat în calcule, după un sfert de ceas de mers pe această potecă, vom găsi în vale o stînă unde ne putem adăposti pînă trece ploaia.

Șovăi o clipă, apoi adăugă:

— Ceva mai sus se află o grotă, căreia localnicii îi spun Peștera Novacului. Și acolo ne putem, eventual, adăposti.

— Cunoști bine regiunea, făcu studenta zîmbind.

— Ce vrei, zise cam acru Mișu Munteanu, dacă umblă să găsească hîrțoagele voevodului său... În sfîrșit, n-avem de ales. S-o pornim pe poteca asta a grănicerilor.

După cîteva minute, micul grup porni. Paul Coman mergea în frunte. Nici el nu fusese încă niciodată pe drumul acesta, dar studiase îndelung și cunoștea pe dinafară harta pe care i-o dăduse profesorul Iosif Anton, astfel că în scurtă vreme găsi poteca. Pe alocuri era foarte îngustă, acoperită aproape complet de ramurile arbuștilor de pe margine; pe alte porțiuni, colțuri de piatră și rădăcini noduroase o făceau aproape nepracticabilă.

Costel mergea lîngă profesorul Coman, pe care îl privea cu alți ochi de cînd aflase de cercetările sale istorice. Băiatul nu mai era așa de neastîmpărat ca înainte și părea preocupat de ceva. Cînd poteca se lărgi puțin, veni alături de Paul Coman și întrebă:

— De ce-i spunea voevodului Cercel?

— Fiindcă purta un cercel în ureche. Era un fel de modă pe care o adusese cu el de la Paris, de la curtea lui Henric

al III-lea. Tinerii de acolo, așa-zișii „mignoni", își frezau într-un anumit fel părul, își lăsau barba în formă de cioc, purtau coliere la gît și cercei în urechi. Noaptea cutreierau străzile Parisului în procesiuni, amatori oricînd să se bată în duel cu cineva. Cînd a venit domn în Țara Romînească, poporul l-a poreclit Cercel. Așa i-a rămas numele și în istorie.

Costel sorbea literalmente cuvintele profesorului. După ce mai merseră o vreme tăcuți, băiatul spuse:

— Ce bine ar fi să găsim cele 29 de care ale lui Petru Cercel. Ar trebui să căutăm în peșteră.

Profesorul tresări.

— De ce? se surprinse întrebînd.

— Fiindcă, de obicei, comorile se găsesc pe insule părăsite sau în peșteri. Am văzut mai multe filme unde se întîmpla așa.

Celălalt rîse și-l mîngîie pe băiat pe părul încîlcit și presărat cu ace de brad:

— În realitate nu se întîmplă chiar așa ca în filme.

— Totuși ar fi foarte interesant, nu renunță Costel la ideea lui.

Mergeau cam de un sfert de oră cînd ajunseră într-un luminiș unde copacii se răreau mult datorită solului stîncos. Drumul continua săpat în coasta muntelui. În vale se zăreau, departe, două clădiri de lemn, ca niște magazii:

— Acolo trebuie să fie stîna, zise profesorul arătînd clădirile care, de sus, păreau ca niște jucării de copil.

Pînă acolo mai era o distanță bună, greu de parcurs pe coasta împădurită a muntelui. În cealaltă parte, la cîteva sute de metri mai sus, se zărea intrarea în peșteră, străjuită de blocuri mari, pietroase. Unele stînci păreau să se țină în echilibru printr-o adevărată minune și te așteptai parcă în fiece clipă să se prăbușească, rostogolindu-se cu zgomot asurzitor.

Cerul se întunecase cu nori grei, plumburii. Începuseră să cadă primele picături de ploaie, rare și mari.

— A început mai devreme decît credeam, zise studenta acoperindu-și capul cu gluga hanoracului.

— Nu mai putem ajunge pînă la stînă, făcu geologul. Mi se pare, se adresă el lui Coman, că te-ai cam înșelat în calculele tale.

— Să urcăm pînă la peșteră, strigă Costel. În cîteva minute sîntem acolo.

— Bine, se învoi profesorul. Altceva nu ne rămîne de făcut.

Se întunecase afară ca în amurg. Dar nu un amurg senin de vară, ci unul mohorît, ceţos, prevestitor de vreme rea. Ploaia nu se înteţise, încă de departe răzbăteau primele răbufniri de vînt, contrastînd ciudat cu liniştea de pînă atunci. Tunetele se auzeau deocamdată înfundat, de parcă în depărtare copitele a mii de cai ar fi frămîntat stîncile munţilor.

Deşi distanţa era scurtă, ascensiunea se dovedi a fi anevoioasă, datorită faptului că trebuiau să ocolească stîncile prea abrupte şi porţiunile cu grohotiş, unde bocancul aluneca negăsind sprijin. Se agăţau de tufele ce creşteau printre crăpăturile pietrelor şi căutau să calce mai ales pe micile oaze de muşchi, care ofereau mai multă siguranţă decît piatra alunecoasă. Paul Coman şi geologul Munteanu, alpinişti încercaţi, o sprijineau tot timpul pe Deana Velescu. Cît despre Costel, se căţăra ca o veveriţă şi ajunse la gura peşterii cu mult înaintea celorlalţi.

Ultima porţiune a urcuşului a fost cea mai grea. Ploaia se înteţise, şi excursioniştii erau uzi pînă la piele. Printre pietre începuseră să şiroiască mici izvoare, care se năpusteau cu repeziciune în jos, pe coasta abruptă, pierzîndu-se în pădurea de la poalele muntelui. Tunetele se auzeau din ce în ce mai tare, iar fulgere brăzdau văzduhul întunecat, luminînd puternic şi ireal stîncile, copacii, norii negri şi feţele încordate de efort şi ude de ploaie ale oamenilor.

Ajunseră la gura grotei cînd ploaia de afară se transformase într-un adevărat potop.

— Credeam că nu mai ajung, făcu geologul scoţîndu-şi rucsacul. Asta nu mai e ploaie, e furtună în toată regula.

Se opriseră lîngă intrare, deoarece în peşteră era întuneric beznă. Se făcuse frig, şi hainele ude erau ca de gheaţă.

— Trebuie să ne scoatem hanoracele, hotărî studenta, altfel riscăm o pneumonie de toată frumuseţea.

— Dacă am putea face focul, zise profesorul, rotindu-şi privirea prin peşteră.

— Aici a mai făcut cineva foc, strigă Costel arătînd celorlalţi rămăşiţe de lemne arse şi cenuşă.

— Probabil că uneori se adăpostesc aici şi ciobanii, fu de părere Coman.

Găsiră şi cîteva lemne uscate, iar în curînd focul pîlpîia într-o adîncitură a podelei de stîncă, în apropiere de intrarea peşterei. Afară ploaia crease o perdea lăptoasă prin care nu se vedea nici la doi paşi. Întinseră hainele la uscat şi se şterseră cu prosoape. Peştera era destul de adîncă, şi fumul înecăcios făcea pe excursionişti să lăcrimeze.

Cum stăteau aşa ciufuliţi şi trişti în jurul focului, geologul începu deodată să rîdă:

— Arătăm ca nişte pitecantropi. Cu mii de ani în urmă, oamenii peşterilor făceau ce facem noi acum.

Dar rîsul lui sună fals în atmosfera apăsătoare care domnea. Afară ploaia părea să se înteţească. Un fulger sfîşie o clipă semiîntunericul, iluminînd straniu pereţii peşterii, şi un tunet puternic cutremură din măruntaie muntele, făcînd parcă să vibreze stîncile. Cei din peşteră tresăriră speriaţi şi se strînseră mai mult în jurul focului, care era pe cale să se stingă din lipsă de lemne.

„Aşa trebuie să fi fost şi pe vremea cutremurului din 1802", se gîndi fără să vrea Coman, apoi îşi aminti de povestirea profesorului Anton din timpul războiului, cînd obuzele artileriei germane răscoleau stîncile. Unul dintre obuze explodase la intrarea peşterii; da, chiar a peşterii unde se aflau în clipa aceasta...

Din nou se auzi, asurzitor, bubuitura tunetului, şi profesorul simţi cum vibraţiile stîncii îi pătrund parcă în creier, provocîndu-i o tensiune nervoasă de nesuportat. Părea că întreg muntele clocotea şi avu o senzaţie ciudată de cădere în gol. Se făcu deodată întuneric. Deschise gura să spună ceva, dar apoi îşi pierdu cunoştinţa şi nu mai ştiu nimic.

CAPITOLUL AL CINCILEA

unde se vede că nu numai cercetătorii istoriei, dar şi geologii sînt nevoiţi uneori să lucreze ca detectivii

Cînd se trezi, i se păru că au trecut mai multe săptămîni de la acea prăbuşire care-l făcuse să-şi piardă cunoştinţa. Ileana Velescu era lîngă el şi-i punea comprese pe frunte. Îl durea capul. Deşi lumina era foarte slabă, nu putea să stea cu ochii deschişi.

— Ne-ai speriat, auzi el glasul studentei. De aproape două ceasuri mă străduiesc să te trezesc.

— Ce s-a întîmplat? murmură el ducînd mîna la frunte, unde simţea o durere vie.

Studenta nu răspunse.

— Mai plouă afară? întrebă el apoi.

Din nou tăcere.

— Mai plouă sau a stat? insistă Coman.

Răspunsul veni încet, aproape şoptit şi neaşteptat:

— Nu ştiu.

La început profesorul nu pricepu înţelesul acestor cuvinte. Apoi se ridică în capul oaselor şi — strîmbîndu-se din cauza durerii pricinuite de efort — întrebă:

— Nu ştii? Cum nu ştii? Ce s-a întîmplat?

Îşi roti privirea şi deodată inima i se strînse: nu mai văzu intrarea peşterii cu lumina ei cenuşie ce se filtra prin perdeaua lăptoasă a ploii întreruptă de fulgerele orbitoare, nu mai auzi răpăitul picăturilor mari pe stînci şi nici tunetul care făcea să vibreze rocile şi să trosnească din încheieturi parcă însăşi inima muntelui. Era o linişte deplină, ciudată, întreruptă numai de respiraţia lui zgomotoasă şi de cuvintele rare pe care le rosteau şi pe care ecoul le multiplica, ducîndu-le undeva departe, în adîncul muntelui de piatră.

— S-au prăbuşit stîncile de la intrarea în peşteră, răspunse într-un tîrziu studenta la întrebarea mută din ochii lui.

Paul Coman lăsă din nou să-i cadă capul pe rucsacul ce-i servea de căpătîi.

— Unde sînt ceilalţi? întrebă după o vreme.

— Au plecat să caute altă ieşire. Intrarea peşterii s-a astupat, în schimb pereţii din fund s-au despicat, creînd un fel de coridor de piatră. Din faptul că aerul se menţine respirabil, Mişu a dedus că este posibil să existe o altă ieşire. El se pricepe, e geolog.

Ochii lui căzură asupra unui muc de lumînare care ardea lipit de un colţ de stîncă.

— Luăm de obicei lumînări cu noi, explică studenta. La cabane nu e întotdeauna lumină electrică.

— În rucsacul meu sînt două lămpi cu baterie.

— Ştiu, răspunse ea şovăind. Una dintre ele a luat-o Mişu ca să-şi lumineze drumul. Nu trebuie să fii supărat că am cotrobăit prin rucsacul dumitale, dar împrejurările excepţionale în care ne aflăm... Am găsit şi tîrnăcopul mic. Mişu spunea că ai un echipament de geolog, de parcă ai fi prevăzut că va trebui să explorăm o peşteră.

Paul Coman nu se putu stăpîni să nu admire curajul tinerei, care — cu toată situaţia desperată în care se aflau — dovedea multă stăpînire de sine. Sau poate nu-şi dădea pe deplin seama că erau zidiţi de vii, că aveau şanse să-şi sfîrşească zilele aici, în peştera asta blestemată?

Se ridică încet, sprijinindu-se de peretele stîncos. Durerea ascuţită, pe care o simţise la început, ceda încetul cu încetul.

— Trebuie să încercăm degajarea intrării, spuse.

— Mişu a cercetat în amănunţime pereţii. Sînt masivi. Ne-ar trebui, după părerea lui, cîteva luni ca să putem răzbate pînă afară. Pentru atîta n-avem hrană şi nici apă. ...Singura soluţie este să găsim altă ieşire.

Profesorul încercase să se ridice şi se sprijini de zidul de stîncă. Se simţea foarte obosit.

Studenta îl susţinu.

— Eşti singurul care a avut mai mult de suferit, îi spuse ea. Erai mai aproape de intrare. Noi, ceilalţi, ne-am ales doar cu spaima. Stai şi odihneşte-te! Trebuie să aşteptăm să se întoarcă Mişu şi Costel din expediţia lor.

— Nu, spuse hotărît profesorul. Trebuie să pornim după ei. Poate le putem fi de folos. În situaţia în care ne aflăm, n-avem nici o clipă de pierdut.

Îngrămădiră rucsacurile într-o cavitate a peretelui de stîncă şi porniră. Paul Coman mergea înainte, luminînd drumul cu lampa electrică. La început, coridorul era atît de îngust că nu se puteau strecura decît cu mare greutate şi adesea trebuiau să se aplece ca să nu se lovească de tavanul scund. După vreo trei sute de paşi, galeria începu să se lărgească şi curînd ajunseră la marginea unui puţ săpat în stîncă.

Profesorul roti lumina lămpii, făcînd să sclipească cristalele de spat ale pereţilor calcaroşi şi ale tavanului boltit, care reflectau razele de lumină cu luciri ireale. Gura puţului avea o lărgime de vreo zece metri. Lumina lămpii nu răzbi pînă la fund, dar, cercetînd pereţii, Paul Coman găsi nişte trepte săpate în piatră.

— Sînt făcute de mîna omului! strigă el, şi pereţii stîncoşi ai puţului îi multiplicară vocea, transmiţînd-o departe, într-un ecou prelungit. Din loc în loc sînt bătute scoabe de fier, îi arătă el studentei. Coborîrea nu e prea grea.

— Oare sînt trainice?

— Cred că da. De altfel pe aici au trecut şi Mişu cu băiatul. Dacă i-au ţinut pe ei, vor rezista şi la noi.

Îşi agăţă lampa de umărul hanoracului şi păşi cu băgare de seamă pe prima treaptă. Apoi, încet, începu să coboare. Studenta îl urmă. Puţul se îngusta pe măsură ce se apropiau de fund. După vreo sută de trepte, scara se termină la un fel de platformă ca fundul unui cazan şi se pomeniră în faţa a două deschizături în stîncă. Printr-una răzbăteau raze slabe de lumină şi zvon de glasuri. Recunoscură fără greutate

vocea groasă a geologului și chiotele lui Costel, ciudat amestecate și întărite de ecou.

Pătrunzînd în încăperea de unde veneau zgomotele, rămaseră pironiți locului în fața feericului spectacol ce-l ofereau pereții stîncoși, podeaua și tavanul boltit, care reflectau prin milioane de cristale lucioase lumina lămpilor, într-un joc de raze și culori, ca niște focuri de artificii. În timp ce geologul ciocănea cu tîrnăcopul de mină pereții, Costel alerga de colo pînă colo, încercînd să desprindă cu un briceag cristalele de cuarț, a căror strălucire îți lua ochii. În fața minunatului spectacol, uitară pentru o clipă situația dificilă în care se aflau.

În sfîrșit Costel îi zări și veni spre ei alergînd. Geologul se apropie și el.

— Îmi pare bine, îi spuse lui Coman, că ți-ai revenit. O să avem nevoie de toate forțele noastre.

Îl luă deoparte, ca Ileana și Costel să nu poată auzi, și-i spuse :

— Am explorat cu atenție pereții peșterii. Sînt peste tot masivi și, după părerea mea, numai o minune ne poate salva. O minune ca aceea care ne-a îngropat de vii aici. Grozavă idee ai avut cînd ne-ai propus să ne adăpostim în peșteră !...

Profesorul tăcu și plecă ochii în pămînt. Îl durea capul acolo unde se lovise și se simțea vinovat față de ceilalți.

Ileana auzise totul, deoarece ecoul amplifica puternic sunetele.

— Nu ți-e rușine să vorbești astfel ? interveni ea. Nu e nimeni vinovat de ceea ce ni s-a întîmplat. Doar furtuna aceea blestemată.

Geologul nu răspunse. Îl trase pe Paul Coman într-un colț mai depărtat al încăperii și urmă :

— Această peșteră a avut odată comunicație directă cu exteriorul. Pentru mine ca geolog, aceasta e limpede. Vrei dovezi ? Privește aceste plante uscate.

Îi arătă pe podeaua înnegrită, aproape de îmbucătura cu unul dintre pereții peșterii, un fel de mușchi uscat, asemănător cu bureții de șters creta de pe tablă :

— E așa-zisul mușchi luminos, care crește în peșteri deschise. Iar frunza aceea decolorată provine de la o specie de ferigă pitică, pe care botaniștii și speleologii o numesc *asplenium trichomanes*. Îți trebuie și alte dovezi ? Ți le poate da Costel.

Îl chemă pe băiat :

— Arată cu ce ți-ai îmbogățit colecția.

Costel abia aştepta să arate descoperirile sale cele mai proaspete. Desfăcu cutia în care ţinea broaştele uscate şi insectele şi scoase mîndru un schelet de reptilă, lung de vreo douăzeci şi cinci de centimetri.

— E un *proteus anguinus*, aşa-zisa şopîrlă de peşteră, zise geologul. Să nu crezi că e o specie dispărută. Ba, dimpotrivă, în formaţiile geologice vechi nici nu s-au găsit urme. În schimb, astăzi e destul de frecventă în peşterile de la noi din Carintia şi din Dalmaţia. E de culoare gălbuie-cenuşie, trăieşte numai la întuneric şi are ochii acoperiţi cu o pieliţă.

— Nu crezi că şopîrlele acestea s-ar fi putut strecura pe sus, pe unde am intrat şi noi ?

Geologul îl privi ironic.

— Imposibil. Pereţii puţului sînt prea abrupţi. De altfel coridorul prin care am trecut s-a format abia acum. Asta se recunoaşte după structura cristalelor. În schimb puţul şi grota în care ne aflăm sînt foarte vechi.

— În ce măsură ne pot folosi toate acestea ? Acum cel mai important lucru pentru noi este să putem ieşi de-aici.

— Să rezumăm deci concluziile noastre. În primul rînd, ştim că ne aflăm într-o peşteră de formaţie calcaroasă predominantă. Culorile galben-brune ale unor straturi arată prezenţa minereurilor de fier, iar cele cenuşii-negre, slabe întrepătrunderi de cărbune, în special grafit. Cristalele lucioase provin de la cuarţ şi de la diferite silicate; de asemenea am notat prezenţa unor straturi de spat calcaros dispus în lamele. În al doilea rînd ştim că peştera în care ne aflăm a avut o comunicaţie directă cu exteriorul. Dovadă: muşchiul, frunza de ferigă şi scheletul de *proteus anguinus*. Această comunicaţie nu mai există însă de mulţi ani, deoarece muşchiul, deşi foarte rezistent, este complet uscat, iar din pielea solzoasă a şopîrlei noastre n-a mai rămas nici urmă.

— Cînd crezi că a fost astupată peştera ?

Cu vîrful bocancului, geologul răscoli, gînditor, muşchiul uscat de la picioarele lor:

— Ştiu eu ?! Poate cu cincizeci de ani în urmă, poate cu o sută de ani... sau mai mult.

— Eu cred că sînt mai mult de o sută cincizeci de ani.

— De unde ştii ?

— Pînă în 1802 exista aici în regiune o grotă adîncă, neexplorată, căreia localnicii îi spuneau Peştera Novacului. Un cutremur părea că i-a prăbuşit pereţii. Dar, după cum se vede, n-a făcut decît să-i astupe intrarea. Cred că ne aflăm în vechea peşteră.

— Bine, dar grota în care ne-am adăpostit ?

— A apărut mult mai tîrziu, în timpul primului război mondial. Fiind situată cam în acelaşi loc cu prima, cu cea dispărută, ciobanii din partea locului i-au zis tot Peştera Novacului. De altfel au avut dreptate ; după cum vezi, cele două peşteri sînt legate între ele.

— Este un fenomen obişnuit. În Suabia, în Dordogne şi în Pirinei se cunosc numeroase grote legate subteran. Unele dintre ele au ieşiri care corespund zeci de kilometri mai departe. Dar să revenim la concluziile noastre. Spuneam deci că peştera a avut o comunicaţie directă cu exteriorul. Prezenţa ferigei de tipul *asplenium trichomanes* şi a lui *proteus anguinus* ne duce însă şi la o a treia concluzie : că în peştera noastră a existat apă. Poate că nu curgea pe-aici nici un rîu subteran şi nici măcar un izvor, dar umezeală era. Feriga nu poate trăi fără umezeală, iar şopîrla de peşteră se hrăneşte cu mici plante care cresc pe sol umed. Or, după cum te poţi convinge, peştera noastră este actualmente complet uscată. Iată deci încă o dovadă că în trecut ea n-avea aceeaşi înfăţişare ; surparea ce a intervenit n-a astupat numai ieşirea, ci şi sursa de umezeală. De aci putem deduce că drumul spre ieşire trebuie căutat prin acel perete unde eventual există urme de umiditate. Îmi urmăreşti raţionamentul ?

— Da. Ceea ce spui e foarte logic. Văd că nu numai cercetătorii istoriei, dar şi geologii lucrează uneori ca detectivii.

Mişu Munteanu dădu din cap aprobator, apoi continuă :

— Şi-acum, a patra concluzie : peştera noastră a fost locuită de oameni ! Mărturie pentru aceasta stau treptele din puţul de acces, trepte săpate în piatră de mîna omului. Am spus dinadins „locuită" şi nu „vizitată" de oameni, fiindcă numai cel care în mod obişnuit foloseşte peştera poate desfăşura o asemenea muncă uriaşă cum este cioplirea cîtorva zeci de trepte în piatră. Este aici o muncă de cinci-şase luni sau chiar mai mult, pereţii puţului fiind dintr-o rocă destul de dură. Întrebarea care se pune acum este : ce fel de oameni au locuit aici ? Nu e vorba, desigur, de oameni primitivi de acum o sută de mii de ani, de „oameni ai cavernelor", cum li se spune. Scoabele de fier bătute în marginea scării de piatră arată că treptele sînt cioplite de un om modern, care avea la dispoziţie unelte adecvate unei asemenea munci.

— Un om modern ?! făcu Paul Coman puţin descumpănit.

Celălalt rîse :

— Noi, geologii, numim „moderni" oamenii care au trăit

în ultimele cîteva mii de ani. După cum ziceam, deci, peștera a fost locuită de un om modern. Cine a fost el, cînd a trăit și de ce locuia în peșteră, n-o să aflăm, probabil, niciodată.

— Cred că la aceste întrebări pot răspunde eu, zise calm profesorul. Omul nostru se numea Eftimie; a trăit în jurul anilor 1800 — probabil pînă la cutremurul din 1802 — și se ascundea în peșteră fiindcă îl căutau poterele stăpînirii. Era unul dintre cei mai temuți haiduci ai vremii.

Geologul zîmbi cam amar:

— Iată-ne, prin urmare, destul de avansați. Numai că nu văd în ce măsură toate acestea ne pot ajuta să ieșim de aici.

— Ai cercetat pereții?

— I-am cercetat deocamdată pe cei ai încăperii în care ne aflăm. I-am cercetat centimetru cu centimetru. Totul masiv. Nici o urmă de umezeală. N-am putut stabili măcar unde a fost ieșirea, unde s-a produs surparea, și acest lucru mi se pare ciudat. Încăperea în care ne aflăm pare să fie de multe mii de ani neschimbată.

— Un singur lucru nu înțeleg, făcu profesorul gînditor. Unde este cadavrul haiducului? Din informațiile pe care le am, a murit în 1802, zidit de viu, în această peșteră.

— Așa cum sîntem pe cale să murim și noi, se întunecă la față geologul... Pe tine te interesează cadavrul haiducului sau mijlocul de a ieși de aici? Poate vrei să găsești și arhiva lui Petru Cercel?

— De ce nu? șopti profesorul ca pentru sine.

— Da, de ce nu? se auzi vocea Ileanei Velescu, care se apropiase fără ca ceilalți doi, cufundați în discuție, să observe. De ce nu? repetă ea. Poate căutînd bogățiile domnitorului să găsim calea de a ieși de aici. Cînd am ajuns la fundul puțului am văzut că se deschideau de acolo două încăperi. Pe asta am explorat-o, ce-ar fi s-o cercetăm și pe cealaltă?

— Are dreptate, sări geologul. Am întîrziat destul de mult aici...

— În nici un caz, îl întrerupse studenta, n-o să găsim o ieșire trăncănind ceasuri întregi. În privința asta, Costel e mult mai activ decît voi. Nu stă o clipă locului, umblă peste tot, caută cu înfrigurare.

Se opri o clipă, zîmbind:

— E convins că o să găsească o comoară.

Pe urmă își roti ochii prin peșteră:

— Dar unde o fi? Văd că a dispărut. Băiatul ăsta...

În clipa aceea răsună un țipăt sfîșietor, pe care ecoul îl răspîndi îngrozitor în toate ungherele. Profesorul crezu că-i îngheață sîngele în vine, și studenta trebui să se sprijine de perete, simțind că i se taie picioarele.

În deschizătura care dădea spre fundul peștelui apăru Costel, alb ca varul. Întinse mîna și, cu dinții clănțănind de un tremur nervos, izbuti să articuleze:

— Dincolo... un om...

CAPITOLUL AL ȘASELEA

unde profesorul Anton pornește la drum, iar Mihai Munteanu se dovedește a nu fi acela pe care-l cunoșteam

Profesorul Iosif Anton se plimba nervos pe veranda casei din dealul Rucărului. Afară ploaia nu mai contenea. Își scoase pipa și începu să îndese tutunul. Apoi rămase cu ea în mînă, uitînd s-o aprindă. Privea prin geamul pe care curgea șiroaie apa murmurînd:

— Ce vreme afurisită... bietul băiat... l-o fi udat pînă la piele...

Spre prînz, ploaia se potoli puțin, și cerul începu să se lumineze. Pe la ceasurile două veni și moș Petrache, care din cauza ploii trebuise să amîne cositul.

— Potop ca ăsta, îi spuse profesorului, n-am pomenit încă. Înspre Dîmbovicioara a trăsnit un brad. L-a doborît ca pe-un arac putred. O să vie apele mari.

Profesorul își reluă plimbarea mormăind necontenit. După o vreme se duse în magazie, unde moș Petrache își ascuțea coasa.

— La Cerdacul Stanciului, întrebă, există locuri de adăpost? Dacă te prinde ploaia, vreau să zic, ai unde te adăposti?

Bătrînul se gîndi o clipă:

— Este. La stîna din vale. Drum de vreo jumătate de ceas. Mai e, pe urmă, și Peștera Novacului.

Savantul se liniști. Pe urmă întrebă iar:

— Spune, moș Petrache, pe musafirul nostru de-acum două zile nu l-ai întîlnit cumva azi dimineață?

— Cum nu. Era cu încă doi și cu un băiat de vreo zece ani. Urcau pe la Valea lui Ivan, pe poteca ce duce spre Plaiul Foii. I-am văzut de departe. Mi s-a părut că era și o fată printre ei.

— Crezi că au avut vreme să ajungă la stînă pînă n-a început ploaia ?

Moș Petrache își scoase pălăria și se scărpină în creștet.

— De ! Ce să zic ?... Erau tineri și mergeau voinicește. Eu cred că au ajuns.

Ieșiră din șopron atrași de lătrăturile lui Ursu. Pe șosea treceau, spre Rucăr, doi ciobani mînînd niște oi.

Moș Petrache potoli cîinele și se duse spre poartă să stea de vorbă cu oamenii. După cîteva minute se întoarse :

— Nu s-a adăpostit nimeni la stînă. Ciobanii spun că a trăsnit mai mulți copaci în pădurea de la Cerdacul Stanciului și că s-a astupat intrarea peșterii...

Savantul tresări. Nespus de agitat, îl apucă pe bătrîn de haină și-l scutură :

— Îți dai seama ce spui ? Dacă erau în peșteră... dacă s-au adăpostit acolo...

În următoarea jumătate de oră, savantul fu pradă unei stări de surescitare continuă. Se plimba agitat prin verandă și-l chinuia pe moș Petrache cu întrebări :

— Cum s-a astupat intrarea ?... N-au încercat ciobanii să înlăture stîncile prăbușite ?... De ce n-ai cerut lămuriri mai ample ?... Dacă sînt îngropați de vii ?... Poate au murit...

Bătrînul nu răspundea. Privea tăcut și mohorît în pămînt.

Într-un tîrziu, savantul se opri în fața lui moș Petrache :

— Eu sînt vinovat. Eu i-am trimis acolo. Trebuie să facem ceva. Nesiguranța asta mă omoară.

Intră în odaie, își puse bocancii și o manta de ploaie, apoi ieși din nou pe verandă :

— Spune, moș Petrache, un bătrîn ca mine, cît face pînă la stîna de la Cerdacul Stanciului ? Ajung pînă deseară ?

Fără să spună vreo vorbă, bătrînul se ridică de pe scaunul lui scund, își luă ciomagul și porni înainte. În urma celor doi, Ursu alerga lătrînd vesel la perspectiva plimbării care-l aștepta.

Ajunseră pe Drumul Grănicerilor după-amiază tîrziu. Drumul fusese destul de greu, mai ales că ploaia muiase pămîntul, prefăcînd unele porțiuni în mocirle, unde bocancul se înfunda pînă la gleznă.

Cu eforturi — pentru vîrsta lor de-a dreptul uimitoare —

se căţărară pe stîncile unde fusese peştera, dar nu mai găsiră nici urmă de intrare. Stîncile prăbuşite astupaseră totul.

— Dacă n-aş fi trecut de sute de ori pe drumul ăsta, făcu moş Petrache, aş fi jurat că n-a fost niciodată peşteră pe-aici.

Savantul se lăsă să cadă pe un pietroi şi-şi luă capul în mîini. În jurul său simţea stîncile reci şi duşmănoase...

Înnoptară la stînă. Unul dintre băieţii care fuseseră cu oile pe pajiştea de lîngă Cerdacul Stanciului povesti că zărise grupul de excursionişti pornind pe Drumul Grănicerilor. Nimeni nu-l zărise însă mai departe, deşi unii dintre ciobani fuseseră cu oile pînă aproape de Plaiul Foii.

Profesorul Anton petrecu o noapte foarte agitată. În zori, cu mult înainte de răsăritul soarelui, porni cu moş Petrache spre cariera de piatră de lîngă Dîmbovicioara. Pe la orele nouă dimineaţa năvăli în baraca unde se afla inginerul care conducea şantierul şi spuse, fără nici un fel de introducere :

— Am nevoie de toţi oamenii de care dispuneţi şi de cartuşe cu explozibil.

Savantul era neras, plin de noroi şi cu hainele rupte de stîncile colţuroase. Îşi pierduse bascul, şi părul vîlvoi era năclăit de năduşeală.

Inginerul rîse batjocoritor :

— Serios !? De toţi oamenii... şi de explozibil ?...

Profesorul bătu cu pumnul în masă :

— Fiecare clipă e preţioasă. E vorba de viaţa unor oameni.

Inginerul deveni deodată serios. Îi arătă un scaun :

— Luaţi loc. Cine sînteţi şi despre ce e vorba ?

*
* *

Studenta a fost prima care şi-a revenit de pe urma spaimei provocate de strigătul băiatului, căruia ecoul peşterii îi dăduse proporţii, făcîndu-l să răsune sinistru. Se repezi la Costel şi-l luă în braţe strîngîndu-l la piept. Băiatul cuprinse gîtul sorei sale şi izbucni într-un plîns nervos, dar uşurător.

Între timp, Paul Coman, care smulsese lanterna din mîna geologului, se repezi afară şi din doi paşi fu în pragul celeilalte intrări, pe lîngă care trecuseră cînd au străbătut fundul puţului. În faţa lui se deschise o încăpere asemănătoare primei, cu pereţi stîncoşi, ale căror cristale răsfrîngeau lumina. Făcu precaut cîţiva paşi înăuntru, luminînd treptat de-a lun-

gul pereţilor şi podeaua stîncoasă acoperită cu pămînt sgrunţuros.

După cîteva clipe veni şi Mişu Munteanu, care lăsase a doua lanternă studentei şi ţinea în mînă micul tîrnăcop. Înaintară amîndoi cu prudenţă. Peştera avea mai multe cavităţi ca nişte nişe săpate în zidul de stîncă, pe care le luminau pe măsură ce ajungeau în dreptul lor. La un moment dat, Coman simţi cum mîna geologului se încleştează pe braţul său şi fu cît pe ce să scape lampa din mînă. În faţa lor într-una dintre cavităţile peretelui de stîncă, zăcea cadavrul unui om. În mijlocul obrazului descărnat acoperit cu o pieliţă neagră, se căsca gura într-un rînjet oribil. Din mînecile sumanului atîrnau mîinile scheletice, crispate de ultimul spasm al morţii. Pielea opincilor legate cu nojiţe deasupra iţarilor de dimie se chircise şi crăpase, lăsînd să se vadă unghiile negre.

— E haiducul Bălimie, zise profesorul încet, îndreptînd lumina spre podea ca să scape de oribilul spectacol.

— În orice caz, ăsta nu ne mai poate face nici un rău, rîse geologul.

Rîsul lui suna însă fals, silit.

— Da. E mort de peste o sută cincizeci de ani. Cadavrul s-a păstrat uimitor de bine.

— Lipsa de umezeală... şi lipsa de bacterii...

— Ileana nu trebuie să-l vadă.

Tăcură o clipă. După aceea, profesorul zise gînditor:

— Cine l-o fi omorît? Sau poate că s-a sinucis... Probabil că niciodată nu vom putea lămuri drama care s-a consumat aici, în inima muntelui, acum un veac şi jumătate!

— Mi-e teamă că tot aici se va consuma curînd o altă dramă, al cărei eroi vom fi — din păcate — noi.

Coman nu răspunse. Simţea aproape în fiecare frază pe care i-o adresa geologul un fel de ostilitate, un reproş pentru faptul că el fusese acela care propusese să se adăpostească în peşteră. Era limpede că Munteanu îl socotea răspunzător pentru nenorocirea ce li se întîmplase.

După un timp, geologul rupse tăcerea:

— Să cercetăm mai departe. Cine ştie ce surprize ne mai rezervă blestemata asta de peşteră.

Înaintea încet, luminînd fiecare ungher al grotei. Într-o altă nişă găsiră două pistoale ruginite, un hanger cu mîner de os, a cărui lamă de oţel lucea ca nouă, un brîu ferecat, un ceaun cu pirostrie şi alte cîteva obiecte pe jumătate îngro-

pale în pămîntul zgrunțuros care acoperea pardoseala pietroasă.

— E mica avere a haiducului, zise geologul.

— La vremea lor, pistoalele astea au băgat groaza în ciocoi și în oamenii stăpînirii. Poterele a patru voevozi nu i-au putut prinde pe Eftimie haiducul.

— În schimb i-a doborît peștera; și o să ne doboare și pe noi.

Nici de data aceasta, Coman nu răspunse. Porniră mai departe. Ocoliseră aproape întreaga peșteră, fără să mai găsească nimic de seamă. Ultima nișă, cea de lîngă deschizătura ce dădea spre fundul puțului, era mai mare ca celelalte, formînd ea însăși o mică peșteră. În fund zăriră patru cruci cioplite rudimentar în piatră și înfipte în pămîntul nisipos. Nu aveau nici o inscripție.

— Parcă ar fi un cimitir, zise Coman.

Lumina lămpii căzu apoi pe cîteva lăzi mari, ferecate în cercuri metalice, țintuite în nituri și acoperite cu un strat gros de praf calcaros. Una dintre lăzi era pe jumătate îngropată sub zidul de stîncă al peretelui. Cei doi se apropiară, și geologul încercă să deschidă unul dintre cufere, al cărui lacăt era de altfel spart. Ajutîndu-se de micul tîrnăcop, pe care nu-l lăsase o clipă din mînă, reuși în cele din urmă, și capacul masiv se ridică încet, scîrțîind lugubru din balamalele ruginite.

Coman îndreptă lumina spre interiorul cufărului, și, în fața strălucirii care-i întîmpină, cei doi se dădură instinctiv înapoi. În razele lămpii de buzunar, sute de obiecte din aur și argint, bătute în pietre prețioase, îngrămădite în cufăr, străluceau puternic în mii de nuanțe, reflectîndu-și apele pe pereții peșterii.

Cu mîna înfrigurată, geologul începu să scoată una cîte una bijuteriile, așezîndu-le pe jos, de-a valma. Paul Coman, cu ochii strălucitori, vorbea parcă pentru el însuși :

— Inel de sigiliu cu stema valahă... spadă cu mînerul înfășurat în sîrmă de aur... brîu ferecat cu rubine... paloș de Genova... cădelniță de argint cu topaze și ametiste... paftale de aur pentru centură... hlamidă domnească de mătase purpurie, brodată cu fir și mărgăritare... icoană bizantină cu rama aurită... pahar de împărtășanie încrustat cu safire... cercei cu mărgăritare...

Erau atît de cufundați, încît nici nu observară că în spatele lor apăruse Ileana Velescu ținîndu-l pe Costel de mînă. În jurul cufărului se îngrămădeau obiectele cele mai

diferite, umplînd de strălucire întreaga încăpere: inele, cruci bătute în pietre prețioase, ace de cap, talere filigranate, panaghiare[1], paftale încrustate, săbii ungurești și stilete venețiene, brățări, ripide[2] și chivoturi[3] aurite.

— Dacă nu mă înșel, se auzi limpede vocea studentei, am dat într-adevăr peste comorile lui Petru Cercel.

— Da, zise Paul Coman cu entuziasm. Îți dai seama ce material prețios pentru studiile istoricilor noștri? Îți dai seama cum se vor îmbogăți muzeele noastre?

Îi dădu Ileanei și a doua lampă și se repezi înfrigurat să deschidă un alt cufăr. După eforturi destul de serioase reuși:

— Privește! strigă și începu să scoată tot felul de mătăsuri și postavuri. Privește.... Catifele de Ypres și de Louvain, stofă de Flandra — așa-zisul „postav frîncesc" —, postav de Buda și de Liov, pînză nemțească și litvană... sînt cinci sute de ani de cînd au fost fabricate, au făcut mii de kilometri în chervane, au scăpat de jaful tîlharilor și au plătit nenumărate vămi ca să ajungă aici... și stau de aproape cinci veacuri îngropate într-o peșteră. Privește aceste mătăsuri orientale, aceste camhe, tebenci și hazdee. Ce bine sînt conservate! Iată și catifele de Colonia și de Boemia și căptușeli de bogasii, oloviov de purpură, cafterii și camioturi[4]. Pieile acestea rusești de astrahan parcă ar fi proaspăt tăbăcite. Niciodată nu am văzut odăjdii preoțești atît de minunat lucrate în mătase și fir, asemenea dvere de adamască[5], epitrahile[6] cu chipuri de sfinți și rucavițe[7] cu scene religioase brodate în argint... Acest epitaf înfățișînd „punerea în mormînt" este o piesă unică, fără îndoială opera unui meșter moscovit, reprezentant autentic și caracteristic al artei bisericești ruse din veacul al XVI-lea...

— Pe lîngă bijuteriile din prima ladă, făcu geologul, astea nu fac două parale.

---

[1] Talere de argint sau de aur, pe care se pun iconițe. Panaghiarele împodobite cu crestături artistice erau purtate de ierarhi pe piept.

[2] Obiecte folosite în altar pentru apărarea de muște a sfintelor daruri. Ripidele se scoteau de asemenea la procesiunile religioase.

[3] Mici cutii așezate pe masa din altar și servind pentru păstrarea cuminecăturii.

[4] Stofe groase, orientale, din păr de cămilă. Mai tîrziu, ele se fabricau din păr de capră sau din lînă.

[5] Dverele erau ușile iconostasului. Ele se înlocuiau adesea prin perdele din stofă grea, scumpă, de mătase țesută cu flori, numită adamască deoarece altădată se fabrica la Damasc.

[6-7] Odăjdii preoțești.

— Te înşeli amarnic. E adevărat că pentru noi au numai valoare istorică. Dar ştii ce însemna cu cinci sute de ani în urmă o bucată de catifea flamandă sau un pumnal florentin? O avere. Erau tot atît de preţioase ca bijuteriile. Bucata asta de mătase de India valora, pe vremea aceea, greutatea ei în aur.

— Totuşi prefer bijuteriile. Pentru noi, oamenii secolului al XX-lea, au o valoare mai concretă.

Mişu Munteanu se aşezase pe marginea cufărului şi ţinea în mînă o coroană în cinci vîrfuri, înlobată cu pietre preţioase. O răsucea în toate felurile, examinînd-o cu atenţie; din cînd în cînd — spre a da metalului toată strălucirea sa — sufla şi ştergea cu mîneca hanoracului pulberea fină ce se depusese în adînciturile filigranului de aur.

— De-am putea ieşi de aici! murmură el.

Între timp, profesorul deschisese ultima ladă, mai mică decît primele două. La vederea conţinutului, starea de surescitare în care se afla crescu:

— În sfîrşit! exclamă el. Iată şi adevărata comoară pe care o căutam... comoara păstrată de Berthier.

Îşi scoase hanoracul şi-l întinse pe jos ca să nu se murdărească hîrtiile, apoi, după ce dădu deoparte cîteva hrisoave şi pergamente cu peceţi, scoase mai multe manuscrise şi tipărituri. Sufla praful de pe ele şi le ştergea cu batista, îndreptînd cîte un colţ care se îndoise. Studenta, ţinînd lampa electrică, urmărea cu interes deosebit toate gesturile sale.

— Cele mai multe în slavoneşte, explică profesorul, dar iată şi cîteva scrisori redactate în limba latină şi unele manuscrise greceşti.

Le rînduia pe hanorac după natura lor: într-o parte documentele şi scrisorile, în cealaltă parte tipăriturile şi manuscrisele legate.

Costel se apropiase şi el. Părea să fi uitat cu totul spaima ce-o trăsese cînd dăduse peste cadavrul haiducului. Băiatul nu înţelegea boabă din ce scria pe hîrtiile acelea, dar îl interesau peceţile mari de ceară cu stema valahă şi iniţialele înflorate în culori ale unora dintre manuscrisele slavoneşti.

Pe fundul cufărului, învelit într-o pînză, se afla un manuscris mai voluminos, cu copertele îmbrăcate în argint filigranat.

— Jurnalul lui Berthier! strigă profesorul citind însemnarea de pe prima pagină. Iată, înaintea numelui, titlul în greceşte: LOGODÊTES, adică logofăt, iar dedesubt, în lati-

neşte, „summus cancellarius et secretarius". De altfel întregul jurnal e scris în limba latină.

— De ce? întrebă Costel. Secretarul lui Cercel era doar francez...

— Pe vremea aceea, latina era limba oamenilor culţi din apusul Europei. Berthier era un om învăţat...

Coman răsfoi jurnalul, dar scrisul mărunt abia se mai putea descifra la lumina slabă a lămpii.

— Bateria e pe terminate, zise studenta.

— Nici a mea n-o să mai ţină mult, făcu geologul. Cîte ai adus cu tine? se adresă el profesorului.

— Şase în total. Mai avem patru. Dar trebuie să urcăm din nou puţul ca să le luăm. Sînt în rucsac.

— Mai sînt acolo şi cîteva lumînări.

Hotărîră ca Paul Coman, împreună cu Costel, să urce pentru a aduce din rucsacuri bateriile, lumînările, alimentele şi bidoanele cu apă.

În prag profesorul se întoarse către ceilalţi:

— Trebuie să drămuim cu multă zgîrcenie mîncarea şi apa, ca să ne ajungă cît mai mult. Cei de afară o să observe dispariţia noastră şi faptul că intrarea în peşteră s-a surpat.

— Nimeni nu ştie că ne-am adăpostit aici, interveni geologul. Pînă să-i vină cuiva ideea, o să fim de mult pe lumea cealaltă, alături de domnul Berthier şi de haiducul tău...

— Cineva ştie totuşi că intenţionam să vizitez peştera, zise profesorul scurt, apoi se întoarse şi ieşi, urmat de Costel.

Un sfert de oră mai tîrziu, cînd se întoarseră, auziră voci agitate în grota cuferelor. La vederea scenei ce se desfăşura aici, în lumina tot mai slabă a lămpii, se opriră şovăind în prag.

— Cum de nu înţelegi?! striga geologul. Dacă scăpăm de aici, vom fi bogaţi. M-auzi? Bogaţi ca nimeni altul în ţara asta. Uite, numai coroana asta valorează o avere... Dacă-i scoatem pietrele preţioase şi-i topim aurul, nici dracul n-ar mai recunoaşte ce a fost...

Studenta îşi astupă urechile cu amîndouă mîinile:

— E îngrozitor ce spui... Îngrozitor!

Geologul se lăsă în genunchi şi începu să scotocească prin grămada de bijuterii:

— Perlele astea... şi brăţara... o avere, o avere imensă. Ne vom cumpăra o maşină de ultimul tip, o să ne construim o vilă pe malul lacului Herăstrău... tu ai să fii nevasta mea, ai să ai rochii multe... blănuri scumpe... O să-mi dau demisia

și tu ai să te retragi de la facultate; zi și noapte o să chefuim...

— Taci! strigă studenta. Strînse pumnii și se uită la el furioasă. Ai fi în stare să furi aceste obiecte, să strici toate minunățiile astea, pentru care un om de știință, un adevărat om de știință, ar da și zece ani din viața lui ca să le poată studia?...

— Ești tînără și naivă. Nu știi ce vorbești. Ești o exaltată. Te-a amețit Coman cu aiurelile lui. Eu sînt un om sănătos, un om cu picioarele pe pămînt. Nu-mi pasă de Petru Cercel, de Berthier, de nici unul din caraghioșii care au trăit în secolul al XVI-lea sau în oricare alt secol... eu sînt omul secolului al XX-lea, al vremurilor noastre și-mi fac viața așa cum înțeleg eu. Iar tu, logodnica mea...

— Nu sînt logodnica ta! țipă studenta în culmea furiei. Sînt clipe în viață cînd înveți să cunoști bine un om, să-l vezi așa cum e în realitate. Abia astăzi te-am cunoscut...

Mișu Munteanu izbucni în rîs:

— Capricii de femeie! O să-ți treacă... Să vezi numai ce mașină o să-ți cumpăr...

Coman, care pînă atunci rămăsese pironit în prag, își reveni și socoti că scena durase destul. Îndreptă lumina lămpii spre cei doi și spuse calm:

— Am adus luminările și alimentele.

— Asculți la ușă? se înfurie geologul. Ceea ce este între mine și Ileana ne privește numai pe noi.

Profesorul nu răspunse. Începu să desfacă singurul rucsac pe care-l adusese cu sine și unde pusese toate obiectele după care plecase.

— Ne spionezi... nu se lăsă celălalt. Îți place să te amesteci unde nu-ți fierbe oala...

— Vom aprinde deocamdată numai cîte o lumînare, spuse liniștit Coman, ca să economisim bateriile electrice. După socoteala mea, avem lumină pentru treizeci sau patruzeci de ore.

— Iar după aceea, rîse spart geologul, o s-o luăm pe urmele lui Berthier. O să crăpăm ca niște șobolani prinși în cursă.

Paul Coman se întoarse brusc spre el și-l apucă de reverele hainei, scuturîndu-l:

— Nu știu dacă o să scăpăm de aici sau nu. Dar un lucru să știi, domnule Munteanu: cît voi trăi eu, n-ai să te atingi de vreunul dintre obiectele aflate în cuferele acestea. Dacă vom fi salvați, tot ce se află aici, de la coroana asta

masivă și pînă la ultimul petic de hîrtie, va fi predat Institutului de arheologie.

— Institutului de arheologie..., îl maimuțări celălalt. Institutului de arheologie... ca să-ți dea un premiu de cîteva mii de lei ! ? Nu te credeam atît de prost...

Profesorul îi dădu drumul dezgustat. Aprinse o lumînare, pe care o fixă pe un colț de stîncă și se cufundă în lectura manuscriselor și tipăriturilor găsite în cufărul cel mic. Cîteva minute după aceea, studenta și Costel veniră lîngă el, lăsîndu-l pe geolog singur în celălalt colț al peșterii.

CAPITOLUL AL ȘAPTELEA

unde se arată ce conținea jurnalul lui Berthier, iar profesorul Anton ține o conferință

Multă vreme în peșteră domni tăcere deplină. Lumina tremurătoare a lumînării arunca umbre mișcătoare pe pereți și dădea un aspect fantomatic fețelor trase de oboseală.

— Afară o fi soare ? întrebă încet Costel.

Profesorul ridică privirea spre băiat, apoi îl mîngîie pe păr :

— Nu poate fi soare, zise după ce-și privi ceasul. E trecut de miezul nopții.

Erau obosiți, dar nici unuia nu-l venea să se culce. După o vreme mîncară cîte un biscuit și băură o înghițitură de apă. Apoi se apucară să întocmească un inventar bibliografic al hîrtiilor găsite. Cîteva ore se auzi numai vocea monotonă a lui Coman, întreruptă cînd și cînd de scîrțiitul creionului cu care studenta nota titlurile :

— „Pravilă cuprinzînd manualul Proheiron al împăratului bizantin Vasile Macedoneanul — manuscris anonim — slavonă — fără dată“... „Psaltirea — tipăritură — autor diaconul Coresi — romînește cu caractere slavone — datată Brașov 7078 (1570)“... „Alixăndria sau povestea minunată a viteazului împărat Machedon — manuscris anonim — romînește cu caractere slavone — datată 7077 (1569)“... „Hrisov cu peceți prin care Petru Vodă dăruiește mănăstirii Hilandar de la muntele Athos un sat și două sălașe de țigani — grecește — datat 7093 (1585)“...

Costel lua fiecare hîrtie pe care profesorul o descifra, rînduind-o în cufărul cel mic. După ce terminară, întrebă:

— De ce trebuie scrişi cîte doi ani la hîrtiile astea?

— Cei vechi, îl lămuri Coman, socoteau anii „de la facerea lumii", pe care, cu totul greşit, desigur, o credeau la 5508 înainte de era noastră. Mai tîrziu a fost adoptat calendarul aşa-zis gregorian; numărătoarea începu cu cel de-al 30-lea an al domniei lui Cezar. În ce an te-ai născut tu?

— În 1948.

— Deci, după stilul vechi, te-ai născut în anul 7456. Calendarul modificat a fost introdus în 1582, cu un an deci înainte de suirea pe tron a lui Petru Cercel. La noi a fost introdus mult mai tîrziu, după primul război mondial.

Costel se mai gîndi puţin, apoi întrebă din nou:

— Cum a putut dărui voevodul sălaşe de ţigani? Se pot dărui obiecte sau vite, dar nu oameni.

Coman se uită, zîmbind, la Ileana Velescu. Aceasta zîmbi şi ea:

— Răspunde-i, tovarăşe profesor. Pe mine, drept să-ţi spun, întrebările lui mă pun adesea în mare încurcătură.

Profesorul îşi alese cu grijă cuvintele:

— A fost o vreme cînd oamenii se vindeau şi se cumpărau sau se dăruiau, pur şi simplu, ca vitele sau ca obiectele neînsufleţite. Pentru tine, un pionier care trăieşte în zilele noastre şi în ţara noastră, aceasta pare ciudat, de necrezut chiar. Şi totuşi aşa era pe vremea lui Petru Cercel. Ţiganii erau robi, erau sclavii pămîntului. Boierul moştenea, cumpăra sau vindea o moşie cu păduri, clădiri, vite, stupi, iazuri şi cu două-trei sate cuprinzînd un număr de sălaşe de ţigani. Ni s-au păstrat, de pildă, numeroase acte dotale unde figurează, în înşiruirea bunurilor cu care unii boieri îşi înzestrau cîte o fată de măritat, numărul robilor legaţi de pămînt. În Moldova, pe lîngă ţigani, erau robi şi tătarii care fuseseră prinşi în războaie şi trăiau în sălaşe ca şi ţiganii.

— Bine, dar ce nevoie avea o mănăstire de robi? Treaba călugărilor era doar să se roage.

— Numai în teorie. În practică se întîmpla cu totul altfel. În vremea aceea, biserica era un mare feudal, care stăpînea întinse domenii, folosind munca ţăranilor dependenţi şi a robilor. Marele domeniu al mănăstirii, format în special din danii domneşti şi boiereşti, se ocupa cu agricultura, creşterea vitelor, pescuitul, albinăritul, cultivarea viilor. Dintr-un catastih al mănăstirii Galata, întocmit cam prin vremea domniei lui Petru Cercel, rezultă că domeniul acesteia cuprindea

16 sate, 20 de mori, 486 de stupi, 100 de țigani și 1.473 de vite. Multe mănăstiri erau nespus de bogate, iar călugării nu disprețuiau deloc bunurile materiale — cum te simți îndemnat să crezi —, ci își apărau cu multă îndîrjire și abilitate domeniile.

— Cred că la aceasta trebuie să adăugăm, zise studenta, faptul că numeroase mănăstiri din țările romînești erau închinate altora din Orient, în special mănăstirilor Hilandar și Zografu de la muntele Athos și celor din Ierusalim. Călugării greci trimiteau veniturile mănăstirilor peste hotare, contribuind astfel la sărăcirea țării. În 1863, cînd domnitorul Alexandru Ioan Cuza a secularizat averile mănăstirești, acestea cuprindeau mai mult de un sfert din suprafața țării.

Băiatul mai puse cîteva întrebări. Profesorul îi răspundea cu răbdare și seriozitate, așa cum se vorbește cu un om în toată firea.

Într-un tîrziu, Costel ațipi. Orele treceau încet. Pe la prînz, profesorul urcă puțul și aduse o pătură. Studenta nu dormise deloc.

— Cînd am fost sus, zise încet Coman, am auzit niște zgomote înfundate. Mi-am amintit de o vizită pe care am făcut-o într-o mină de cărbuni: ciocanele de abataj făceau un zgomot asemănător.

În ochii fetei se ivi o rază:

— Crezi... crezi că... ar fi minunat!

— Nu sînt sigur. De aceea am ezitat să-ți spun. Nu trebuie încă să ne facem iluzii. După socoteala mea, e prea devreme ca acela de afară să fi întreprins ceva.

Tăcură cîtva timp. Aerul din nișa în care se aflau se îngroșase parcă, și studenta avea uneori o senzație de sufocare. Dar nu se plînse. Din cînd în cînd, se scula și mergea pînă la deschizătura care dădea înspre peștera mare. Coman înțelese, dar nu spuse nimic. După o vreme remarcă, aparent fără legătură:

— Sus, aerul e mult mai dens. Fapt e că ne-am înșelat crezînd că peștera are legătură cu exteriorul. Aerul ni se părea proaspăt fiindcă nu se scursese decît puțină vreme de la surparea intrării în peșteră. Totuși, dat fiind proporțiile impresionante ale sistemului de grote, cubajul ne va ajunge pentru multe zile.

Din nou tăcură o vreme. Abia acum Ileana simți că o răzbate oboseala. Coman îi așternu pătura și cîteva stofe groase pe jos, și curînd studenta căzu într-un somn greu, neliniștit.

Se trezi abia după cîteva ore. Profesorul, cu ochii înroşiţi de nesomn, era cufundat în citirea jurnalului lui Berthier. Din cînd în cînd lua note pe un carnet.

Studenta se apropie. Coman ridică ochii:

— Este o lucrare neprețuită. Prin datele extrem de interesante cu privire la curtea lui Henric al III-lea, poate sta alături de celebrul jurnal al lui Pierre de l'Estoile. Iar în privința datelor asupra scurtei domnii a lui Petru Cercel este unic în felul său.

Închise cartea, își rezemă capul de cufăr şi privi visător spre tavanul stîncos, unde lumina tremurătoare a lumînării îşi juca umbrele:

— Berthier a fost un om în adevăratul înţeles al cuvîntului. Şi-a ţinut jurnalul pînă în ultima clipă, cu convingerea fermă că într-o zi va fi găsit.

Tăcu o clipă, apoi continuă:

— Peştera de jos avea ieşire directă la Drumul Grănicerilor. Muntele acesta, capricios şi în continuă mişcare, l-a îngropat pe Berthier şi pe însoţitorii săi în toamna anului 1585. Şapte ostaşi de-ai lui Petru Cercel, care se aflau într-o încăpere alăturată, împreună cu restul de lăzi şi cîteva tunuri, şi-au găsit imediat moartea, striviţi de stînci. Mulţi ani mai tîrziu, în urma unui cutremur, o ţeavă de tun a fost dezgropată şi găsită de ciobanii din regiune. Mai tîrziu, un bombardament din timpul primului război a scos la iveală cîteva monede, care au împodobit gîtul unei fete frumoase. Muntele îşi dezvăluie astfel, încet şi cu zgîrcenie, secretul...

Profesorul deschise manuscrisul la ultima filă.

— Iată cum îşi încheie Berthier jurnalul:

„25 septembrie 1585. Nu mai avem alimente. N-am băut apă de şase zile. Sînt atît de slăbit, că abia mai pot ţine pana în mînă. Fie ca acela ce va găsi aceste însemnări să-i spună stăpînului meu, luminatul principe al Valahiei Petru Dimitrie că nu mi-am călcat cuvîntul ce i l-am dat şi i-am rămas credincios pînă în ultima clipă".

Din nou se lăsă tăcerea. Coman închise jurnalul, îl înveli în pînza lui şi-l puse în fundul cufărului.

— Petru Cercel, zise încet, n-a aflat niciodată ce s-a întîmplat cu bogăţiile lui. A fost ucis mişeleşte, cusut într-un sac şi aruncat în mare, în martie 1590, de gelaţii[1] lui Sinan Paşa — pe numele său adevărat Scipione Cigala — pe cora-

[1] Călăii (l. turcă).

bia care-l ducea în exil, spre insula Rodos. Poate că pînă în clipa morții a crezut că Berthier l-a trădat...

— Ai acum întreg materialul pentru lucrarea dumitale, zise studenta.

Din colțul unde se afla Munteanu, se auzi un hohot de rîs :

— O s-o scrie pe lumea cealaltă. Acolo o să se întîlnească și cu Berthier, și cu Cercel.

Nimeni nu-i răspunse. Costel se trezi speriat și se uită la geolog cu ochii mari. Acesta continua să hohotească într-un acces de nervi :

— O să ne ia dracul pe toți. Ca șobolanii o să murim, fără să mai vedem lumina zilei.

Rîsul lui suna spart, multiplicat lugubru de ecoul peșterii. Costel se trase speriat în spatele profesorului. Acesta se ridică și se apropie de geolog :

— Liniștește-te ! îi spuse calm. Nu uita că e un copil cu noi.

— Ca șobolanii ! urla geologul ca ieșit din minți. Ca șobolanii !

Hohotul lui răsuna sinistru pînă în ungherele cele mai depărtate ale galeriilor stîncoase.

Cu o mînă, Coman îl ridică, și pumnul lui izbi cu sete falca celuilalt. Geologul căzu ca o cîrpă, pierzîndu-și cunoștința. Fața lui contractată se destinse ca într-un somn odihnitor.

În clipa aceea, o explozie puternică făcu să se cutremure întregul munte de piatră, și ecourile ei prelungite pătrunseră prin toți pereții stîncoși, învăluindu-i și amețindu-i pe cei din peșteră.

Coman scoase lanterna din buzunar și, aprinzînd-o, se repezi afară. În cîteva minute se cățără pe treptele puțului. Coridorul îngust care ducea spre peștera unde se adăpostiseră de ploaie era plin de praf. Îl străbătu tușind și lăcrimînd, lovindu-se de zidurile strîmte și rupîndu-și hainele în colțurile ascuțite de stîncă. Deodată îl izbi o lumină puternică. Lumina zilei !

Între cele cîteva chipuri străine, recunoscu unul care-i era familiar :

— Tovarășe profesor ! strigă și, amețit de lumină și de fericire, căzu în brațele savantului.

*
* *

La mai puțin de un an de la această întîmplare, profesorul Iosif Anton a ținut în aula Bibliotecii centrale universitare o conferință cu tema „Arhiva Berthier". În fața numeroșilor auditori, care umpleau sala pînă la refuz, savantul și-a încheiat astfel expunerea:

„După părerea mea, cele patru cruci din peșteră arată locul unde sînt înmormîntați Berthier și trei însoțitori necunoscuți de-ai săi, care aveau misiunea să păzească bogățiile voevodului valah. Ei au murit îngropați de vii în urma surpării pereților de la intrarea în peșteră, și rămășițele lor au fost înmormîntate două veacuri mai tîrziu de haiducul Eftimie, care le-a cioplit și crucile.

Acesta din urmă, de asemenea zidit de viu în urma cutremurului din 1802 — după ce a încercat să găsească altă ieșire săpînd treptele din puțul central al peșterii —, răpus de foame și de sete, s-a sinucis. A murit după ce găsise bogățiile uriașe ale lui Petru Cercel, care însă nu-i mai puteau fi de folos.

Anul trecut, în urma unei furtuni neobișnuit de puternice, rocile calcaroase de mică duritate ale peșterii s-au surpat din nou, astupînd ieșirea; de data aceasta, însă, o a treia dramă a putut fi evitată, și întreaga întîmplare a dus la descoperirea — deosebit de importantă pentru cercetătorii istorici — a bogățiilor lui Petru Cercel și a arhivei Berthier, care au format obiectul acestei conferințe."

Aplauze îndelungi au răsplătit nu numai conferința interesantă a savantului, dar și contribuția sa la salvarea celor din peșteră, contribuție pe care — în modestia sa — n-a menționat-o nici măcar în treacăt, dar pe care mulți dintre studenții ce se aflau în sală o cunoșteau.

După încheierea conferinței, l-au așteptat Paul Coman și Ileana Velescu, care țineau să-l felicite. Era o după-amiază însorită de iunie; pe stradă — în fața sălii unde avusese loc conferința — savantul se opri o clipă de vorbă cu cei doi tineri:

— Ieri după-amiază, le spuse, am dat examen de admitere cu studenții care la toamnă vor intra în anul întîi. Lucrarea unuia dintre ei mi-a atras în mod deosebit atenția. Candidatul se numea Boldeanu Gheorghe. Numele nu-ți spune nimic?

Coman se gîndi o clipă, apoi se lumină:

— E numele baciului de la Cerdacul Stanciului, cel care la 1802 a găsit fragmentul de tun cu stemă.

— Da. L-am întrebat pe candidat de unde este. Mi-a spus că e din ţinutul Rucărului. Tatăl său e preşedintele stînei cooperatiste. Bunicul şi străbunicul său au fost ciobani... Cred că el o să fie un bun profesor de istorie.

Se uită la Coman zîmbind:

— Ai memorie bună. Ai să fii un bun asistent universitar la catedra de istorie.

— Asis-tent uni-ver-sitar?! se bîlbîi tînărul.

— Asis-tent u-ni-ver-si-tar, îl imită savantul. Am uitat să-ţi spun că am numirea dumitale în buzunar. Prin urmare, la toamnă ai să fii asistentul meu.

Se căută prin toate buzunarele şi pînă la urmă scoase o hîrtie cu antet şi ştampile, pe care o întinse tînărului. Acesta privea decizia şi parcă-i pierise graiul.

— Te felicit, tovarăşe asistent, făcu Ileana Velescu veselă.

— Lucrarea dumitale despre Petru Cercel, continuă savantul, are o necontestată valoare ştiinţifică, atît pentru informaţia inedită pe care o aduce, cît şi prin concluziile bine motivate pe care le trage. Te voi cita de mai multe ori în studiul meu despre relaţiile externe ale Ţării Romîneşti în a doua jumătate a veacului al XVI-lea, la care lucrez acum.

— Să vedeţi..., făcu încurcat Coman, ca asistent la catedra de istorie... Ileana e studentă... şi...

— Foarte bine, se bucură savantul. Va avea ce învăţa de la dumneata.

— Nu despre asta e vorba. Ştiţi... noi am hotărît să ne căsătorim şi... ca soţul ei... ea fiind studentă...

Tînărul se opri încurcat şi roşu la faţă. Ileana urmărea cu atenţie suspectă ce se întîmplă în cealaltă parte a străzii.

— Felicitările mele, rîse profesorul. La toamnă o să aranjăm problema relaţiilor dintre asistentul meu şi studenta Coman Ileana. Pînă atunci mai e vreme. Vasăzică va fi o familie de istorici.

— Se pare că vom avea şi un al treilea profesor de istorie în familie, zise studenta zîmbind.

— Cum aşa? se miră savantul.

— Ieri, la sfîrşitul anului şcolar, învăţătoarea lui Costel a făcut în clasă o anchetă cu tema „Ce profesie îmi voi alege”. Vecinul din dreapta lui Costel a răspuns că vrea să devină aviator, iar cel din stînga — explorator. Costel i-a spus învăţătoarei că vrea să fie profesor de istorie. Colegii

au încercat să-l ia peste picior, dar el le-a rîs în nas. Ştie el ce ştie...

Izbucniră toţi trei în rîs, şi cîţiva trecători se întoarseră privindu-i amuzaţi. Printre aceştia s-a nimerit să fie şi Mişu Munteanu, care, văzîndu-l, îşi scoase pălăria. Dar nici unul dintre ei nu-i răspunse la salut. Poate nu l-au văzut... sau poate n-au vrut să-i răspundă... Nu mai rîdeau, şi, după cîteva clipe de tăcere penibilă, profesorul Anton scoase ceasul:

— E tîrziu. Astă-seară plec în concediu şi încă n-am împachetat.

Îşi luă rămas bun şi se îndreptă spre maşina care-l aştepta.

— Unde plecaţi, tovarăşe profesor? strigă Coman.

Savantul se opri cu un picior pe scara maşinii şi se întoarse încruntîndu-se:

— Asta-i bună! Unde plec? La Rucăr, bineînţeles. La moş Petrache, la fostul sergent — vreau să zic sergent-major — Negară Petre.

Se căută iar prin toate buzunarele şi, însfîrşit, găsi un pacheţel pe care-l arătă tinerilor:

— Am cumpărat o zgardă nouă pentru Ursu...

Şi, în timp ce maşina se depărta, le făcu semne prietenoase cu mîna.

— Sfîrşit —

Incepînd din numărul viitor al Colecţiei, citiţi pasionantul roman ştiinţifico-fantastic

„O IUBIRE DIN ANUL 41.041"

de

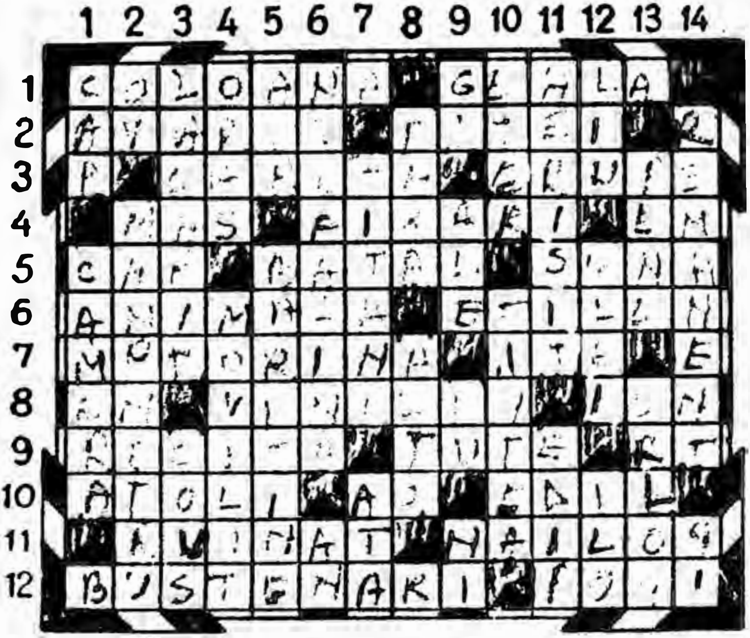
CRIŞAN FAGERAŞU

ATENŢIUNE!

Cu jocul de pe pagina 30, se încheie cea de-a doua etapă a concursului nostru. Rezolvările vor fi trimise toate odată într-un singur plic pînă la data de 1 iulie 1958.

Clubul glumeţilor.

DESPRE PETROL

ORIZONTAL: 1. *Prin cea de extracție iese țițeiul — Unealtă folosită în săpatul percutant al sondelor.* 2. *Stricăciune — Una din principalele bogății ale subsolului țării noastre.* 3. *Probă cilindrică luată din fundul găurii unei sonde, pentru a determina structura geologică și mineralogică a stratului — A ieși la suprafață (vorbind de țiței) datorită presiunii gazelor.* 4. *Popas peste noapte — Operația de încastrare a părții inferioare a coloanei de burlane a unei sonde în terenul din fundul sondei sau în ciment (pl.) — Simbolul emanației.* 5. *Vehicul — Groapă săpată în pămînt care servește la depozitarea țițeiului — A scoate sunete.* 6. *Originea țițeiului după una din cele două ipoteze susținute de teoria organică — Se găsește în gazele de cracare a țițeiului.* 7. *Combustibil produs prin distilarea țițeiului — Fire.* 8. *Rîu în Suedia — Masă plastică scoasă din gaz metan — Roman de Liviu Rebreanu.* 9. *A declama — Unealtă pentru prinderea țevilor rămase la puț (pl.) — Erte.* 10. *Insule de corali — Alfa și omega — Magistrat roman.* 11. *Distrus — Altă masă plastică.* 12. *Unul din primele centre de exploatare a țițeiului în țara*

noastră — Om de știință, primul care a cercetat țițeiul în țara noastră.

VERTICAL: 1. Poate fi și de erupție — În cea de reacție se produce cracarea produselor petrolifere într-o instalație de cracare. 2. Terminație slavă — Măsoară presiunea. 3. Procedeu de extracție a petrolului în sondele nu prea adinci — Insulă în Egee. 4. Moreni, Cîmpina, Băicoi etc. (sing.) — Masă plastică. 5. Oază în Sahara — E întrebuințat la îngreunarea fluidului de sapă în exploatarea petroliferă (pl.). 6. Derivat al țițeiului folosit la curățirea textilelor etc. — 365 de zile. 7. Giganți — Întinsă prea mult se rupe. 8. A pune taxă — Voce de cor. 9. Literă japoneză — Acele (pop.). — Silabă de refren — Pronume. 10. Dizolvant — Alt centru petrolifer din țara noastră. 11. Primenit — Compunător de... cuvinte încrucișate. 12. Nume chinezesc — Derivat al țițeiului — Oraș în Nigeria. 13. ...de deviere, unealtă folosită în exploatarea petroliferă (pl.) — Se scoate din gaz metan. 14. Țițeiul ce mai poate fi extras, fiind legat fizic de zăcămînt — Nichel.

Coperta-desen : D. IONESCU

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandiher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyllu
progressivefan3
car_deva
coolio
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala)

APARE DE TREI ORI PE LUNA - PREȚUL 1 LEU